

PRÍBEH EMANCIPOVANEJ ŽENY VO VIKTORIÁNSKYCH ČASOCH

THOMAS HARDY

ĎALEKO

— OD —

HLUČNÉHO
DAVU

IKAR

THOMAS HARDY

ĎALEKO
— OD —
HLUČNÉHO
DAVU

Preložil Alojz Keníž

IKAR

Thomas Hardy

Far from the Madding Crowd

Translation © 2022 by Alojz Keníž

Jacket design © 2022 by Barbara Baloghová

Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-8729-7

VÝŤAH Z AUTOROVHO PREDISLOVU¹

Po prvý raz som sa odvážil privlastniť si slovo Wessex² zo stránok raných anglických dejín a dodal mu fiktívny význam ako existujúcemu názvu v grófstve, ktoré kedysi patrilo do zaniknutého kráľovstva, v kapitolách románu *Ďaleko od hlučného davu*, keď ho mesiac čo mesiac postupne uverejňovali v oblúbenom časopise³. Niekoľko mojich románov patrilo k tým, čo sa nazývali lokálnymi, a vyžadovali si do istej miery definovanie teritória, aby sa scéna zjednotila. Pritom som prišiel na to, že územie jedného grófstva neposkytuje dostatočne veľké plátno na ten účel a objavili sa námietky proti vymyslenému názvu, tak som vyhrabal starý.

Odvtedy sa pomenovanie, ktoré som si mienil vyhradiť pre obzory a priestory čiastočne skutočnej, čiastočne vysnívanej krajiny, stávalo čoraz populárnejším a ako praktická provinčná definícia a vysnívaná krajina sa postupne vykryštalizovala na funkčný región, kam môžu ľudia zájsť, prenajať si dom a písať odtiaľ do novín. Žiadam však všetkých dobrých a idealistických čitateľov, aby na to zabudli a nezlomne odmietali uveriť, že vo viktoriánskom Wessexe žijú aj nejakí obyvatelia mimo týchto kníh, v ktorých sa detailne opisujú ich životy a rozhovory.

Navyše, dedina nazývaná Weatherbury, kde sa odohráva väčšina scén súčasného príbehu, by sa dnes výskumníkovi bez pomoci asi len ťažko hľadala na akomkoľvek existujúcom mieste. Kostol zostáva, zhodou šťastných okolností, neobnovený a zachovaný, aj niekoľko starých domov, ale starovekú sladovňu, ktorá pôvodne charakterizovala farnosť, v posledných dvadsiatich rokoch zbúrali, rovnako ako väčšinu chalúp so slamenou strechou a s vikierom, kde kedysi ľudia prežili celý život. Hrdinkin pekný starý jakobitský

dom z príbehu bosorka presunula o míľu alebo o čosi ďalej od pôvodného miesta, hoci aj pri tej zmene sa opisuje tak, že je stále vystavený slnku a mesačnému svitu. Detskú hru na vojakov a zajatcov, ktorá ešte nie tak dávno rozdúchavala večnú životnú energiu pred vychudnutým dobytkom, pokiaľ viem, nastupujúca generácia školákov už vôbec nepozná. Aj veštenie pomocou Biblie a kľúča, valentínky, považované za veľmi dôležité prvky, strihačská večera, dlhá halena a dožinky takmer zanikli hneď po starých domoch a s nimi odišla, ako sa vraví, aj obľuba strieľať si z ľudí, k čomu mali dedičania v istom čase sklony. Zmenu zapríčinilo nedávne nahradenie triedy stálych domkárov, ktorí pokračovali v miestnej tradícii a humore, skupinou viac-menej migrujúcich robotníkov, čo viedlo k prerušeniu kontinuity lokálnych dejín osudovejšie než hocičo iné z hľadiska zachovania legiend, folklóru, blízkych medzispoločenských vzťahov a výstredných indivíduí. Aby sa tieto podmienky zachovali, je potrebný silný vzťah k pôde na jednom konkrétnom mieste najmenej niekoľko generácií po sebe.

THOMAS HARDY

¹ Výťah z autorovho predslovu. Tento predslov napísal v roku 1895 do zobraňého vydania Hardyho diel.

² „Wessex“, staroanglicky Wes(t)seaxe, krajina západných Sasov, ktorí sa podľa Anglosaskej kroniky usadili v juhozápadnom Anglicku v roku 494. Hardy nebol prvý moderný autor, ktorý vzkriesil tento pojem. Použil ho aj jeho priateľ, dorsetský básnik William Barnes, v roku 1868.

³ Populárny časopis Cornhill, v ktorom román vychádzal od januára do decembra 1874.

PRVÁ KAPITOLA

Opis farmára Oaka - Konflikt

Keď sa farmár Oak usmial, kútiky úst sa mu rozťahovali, až kým sa nepresunuli do takmer zanedbateľnej vzdialenosti od uší, oči sa mu zúžili do štrbiniek, okolo nich sa rozložili vrásky a po tvári sa mu šírili lúče ako z detskej kresby vychádzajúceho slnka.

Krstným menom sa volal Gabriel a počas pracovných dní sa z neho stával mladík so zdravým úsudkom, s ľahkým krokom, vkusným oblečením a vcelku dobrou povahou. V nedeľu sa menil na muža so zahmlenými názormi, radšej všetko odkladal a najväčšmi mu prekážali jeho najlepšie šaty a dáždnik, vcelku sa cítil ako človek, čo morálne obsiahol obrovský stredový priestor laodicejskej¹ neutrality. Rozprestieral sa medzi spoločenstvom nábožných ľudí vo farnosti a opilcami – to znamená, že síce chodil do kostola, ale už asi po desiatich minútach, práve keď sa kongregácia dostávala k nicejskému vyznaniu viery, potajomky zíval a namiesto počúvania kázne premýšľal, čo bude na večeru. Ak sa bližšie pozrieme, ako jeho charakter hodnotila verejnosť, dospejeme k záveru, že keď jeho priateľov a kritikov pochytil záchvat hnevu, považovali ho skôr za zlého človeka, ak však mali dobrú náladu, odrazu v ňom videli dobrého občana a pri neutrálnom pohľade sa z neho stával chlap s morálnou farbou blízkou zmesi korenia a soli.

Keďže Oak prežíval šesť ráz viac pracovných dní než nedeľ, stalo sa preňho typickým, že častejšie nosieval staré šaty

a susedia si o ňom v predstavách vytvorili obraz práve v takom oblečení. Nosil plstný klobúk s nízkym profilom, naspodku rozšírený tým, že si ho pevne nasádzal na hlavu, aby mu ho silný vietor neodfúkol, a kabát ako doktor Johnson, veľký, ošúchaný a hnedý, dolné končatiny zasúval do obyčajných kožených priliehavých nohavíc a do topánok výrazne väčších, lebo tie každej nohe poskytovali priestranné miesto a ušili ich tak, že každý, kto si ich obul, mohol v rieke stáť aj celý deň a nepocítil najmenšiu vlhkosť. Obuvník musel byť svedomitý remeselník, keďže sa usiloval vykompenzovať slabosť strihu neobmedzenými rozmermi a pevnosťou.

Pán Oak so sebou nosieval čosi, čo by sa dalo nazvať malými striebornými hodinkami, inými slovami, podľa tvaru a účelu išlo naozaj o hodinky a podľa veľkosti o malé hodiny. Tento inštrument mal o niekoľko rokov viac než Oakov starý otec a vyznačoval sa nezvyčajnou zvláštnosťou, buď išiel príliš rýchlo, alebo nešiel vôbec. Malá ručička sa na oske občas pošmykla, a hoci minúty ukazovali presne, nik si nemohol byť istý hodinou, ku ktorej patrili. Zvláštnosť v zastavovaní hodiniek Oak napravoval poklopaním a potrasením. Neprijemným dôsledkom oboch porúch sa vyhýbal neustálym porovnávaním a pozorovaním slnka, hviezd a pritískaním tváre ku sklu susedových okien, kým na časomere so zeleným ciferníkom nerozoznal, koľko je hodín. Treba spomenúť, že Oak mal k hodinkovému príviesku sťažený prístup, a to pre vysoko položený pás nohavíc (nachádzal sa dosť vysoko pod vestou), v prípade potreby si hodinky vyťahoval tak, že sa naklonil nabok, od veľkej námahy skrivil ústa, tvár zaboril do masy červenkastého mäsa a hodinky vytiahol za retiazku ako vedro zo studne.

Niektorí vnímaví ľudia, ktorí ho v isté decembrové ráno – slnečné a mimoriadne mierne – videli kráčať po jednom

z jeho polí, vnímali Gabriela Oaka aj z iných hľadísk ako spomínané. Na tvári si všimli, že mnohé z odtieňov a kriviek mladosti oneskorene prechádzajú do mužnosti, v niektorých črtách sa však ešte dali rozpoznať pozostatky chlapca. Výška aj šírka by postačovali, aby pôsobil dôstojne, keby im venoval dostatočnú pozornosť, ale niektorí muži, či dedinskí, alebo mestskí, však vedia, za čo je skôr zodpovedná myseľ než svaly a šlachy, vedia zmenšiť svoje rozmery tým, ako ich predvádzajú. A z tichej skromnosti, čo splodila panenskú vestálku, ktorá ho nepretržite upozorňovala, že nemá veľký nárok na životný priestor, Oak kráčal nenápadne a pri pohľade na sklon jeho pliec sme si mohli všimnúť len nepatrné ohnutie. Dalo by sa povedať, že je chybou jedinca, ak ho hodnotia podľa vzhľadu než podľa schopnosti dobre sa obliecť, čo v Oakovom prípade neplatilo.

V živote dosiahol vek, keď „mladý“ prestáva byť predponou „muža“, ak takého máme na mysli. Nachádzal sa v najslubnejšom období mužského rozkvetu, lebo jeho intelekt a city sa jasne oddelili, prekonal čas, keď sa pod vplyvom mladosti správal bezhlavo a impulzívne, no ešte sa nedostal do štádia, aby sa pod vplyvom manželky a rodiny zjednotili do predsudkov. Skrátka, mal dvadsaťosem rokov a bol slobodný.

V to ráno kráčal po poli, čo sa dvíhalo k hrebeňu nazývanému Norcombský kopec. Cezeň viedla cesta z Emminsteru do Chalk-Newtonu. Oak mimovoľne pozrel ponad živý plot a uvidel zo svahu schádzať vyzdobený štvorkolesový povoz, natretý žltou farbou, veselo pomalovaný, ťahaný dvoma koňmi, a popri ňom kráčal pohonič s bičom v kolmej polohe. Voz naložili domácimi potrebami a okennými rastlinami a na vrchole toho všetkého sedela mladá a príťažlivá žena. Keď sa voz zastavil Gabrielovi priamo pred očami, vyše pol minúty z nej nespustil pohľad.

„Odpadla nám zadná doska, slečna,“ oznámil pohonič.

„Počula som ju buchnúť,“ odvetila dievčina príjemným, hoci nie zvlášť tichým hlasom. „Začula som akýsi rachot, keď sme sa driapali do kopca, a nevedela som si ho vysvetliť.“

„Idem po ňu.“

„Dobre,“ súhlasila.

Rozumné kone pokojne stáli a v diaľke pohoničove kroky postupne zanikali.

Dievča nehybne sedelo na náklade, obkolesené stolmi a stoličkami s nohami dohora, podopretými dubovou lavičou, vpredu vyzdobenou kvetináčmi s pelargóniami, myrtami, kaktusmi a kanárikom v kletke. Všetky kvety zrejme pochádzali z okien práve opusteného domu. Vo vrbovom košíku ležala mačka, z napoly otvoreného okienka hľadela prižmúrenými očami a slastne si obzerala vtáčiky.

Pekná dievčina chvíľu bez pohnutia čakala, ticho narúšal iba spev kanárika. Vo svojom väzení preskakoval z priečky na priečku. Odrazu sa dievčina pozorne zadívala nadol. Nie na vtáka ani na mačku, ale na podlhovastý balík zabalený do papiera, čo ležal medzi nimi. Obzrela sa, aby zistila, či sa pohonič nevracia. Nevidela ho, a tak sa pohľadom vrátila k balíku, očividne v myšlienkach preberala, čo v ňom asi je. Napokon si predmet pritiahla do lona, rozbalila ho a objavilo sa otáčacie zrkadlo, v ktorom sa hneď začala obzerať. Našpúlila pery a usmiala sa.

Ráno svitlo príjemné a karmínový kabátik, čo mala na sebe, rozžiarilo slnko do šarlátového lesku a rozjasnilo jej bledú tvár i tmavé vlasy. Myrty, pelargónie a kaktusy okolo nej boli čerstvé a zelené, v súčasnom bezlistom období obdarili kone, povoz, nábytok a dievča zvláštnym jarným čarom. Čo ju posadlo, že sa tak predvádzala pred vrabcami, drozdmi a vnímavým farmárom, pred jedinými divákmi – vari

falošným úsmevom skúšala svoje schopnosti v tomto ume-
ní – to nik nevie, zakončila ho však skutočným úsmevom.
Sama pred sebou sa začervenala, a keď videla, ako sa pýri aj
jej odraz, sčervenela ešte väčšmi.

Zmena zvyčajného miesta a nevyhnutná príležitosť na
taký skutok – od hodiny prezliekania v spálni po čas ces-
tovania mimo domu – prepožičali záhaľčivému činu čosi
nové, čo dovtedy nepoznala. Obrázok sa vyznačoval jem-
nosťou. Ženská slabosť sa vystavila slnečným lúčom a tie ju
odeli do sviežej čistoty. Gabriel Oak, akýkoľvek veľkorysý,
pri pozorovaní scény neodolal cynickému úsudku. Nema-
la najmenšiu potrebu dívať sa do zrkadla. Nenapravovala si
klobúk, nehladila si vlasy, nevtláčala do nich jamku, nerobila
nič, čo by naznačovalo nutnosť vziať do ruky zrkadlo. Jedno-
ducho na seba hľadela ako na pekný výtvar prírody, jej myš-
lienky zalietali k vzdialeným sľubným drámam, v ktorých
úlohu zohrávajú muži – s vyhliadkou pravdepodobných
triumfov –, úsmevy vo fáze vypovedajúcej o tom, že si pred-
stavuje srdcia stratené aj získané. Išlo však len o domnienku
a celý sled aktov sprevádzala veľká márnivosť, preto by bolo
unáhlené tvrdiť, že úmysly v nich zohrávali nejakú úlohu.

Pohonič sa vracal a hlasno dupal. Zrkadlo zabalila do pa-
piera a odložila na pôvodné miesto.

Keď sa povoz znovu pohol, Gabriel opustil pozorovateľňu
a zišiel na cestu, voz mieril k mýtnej bráne na úpäť kopca,
kde objekt jeho rozjímania práve zastal, aby zaplatil mýto.
K bráne mu ešte zostávalo asi dvadsať schodov, keď začul
hádku. Osoba na povoze sa dohadovala s mužom v mýtnici
o dve pence.

„Hore na voze sedí neter našej panej a vraví, že som vám
dal dosť, vy skupáň, viac vám nezaplatí,“ zneli slová poho-
niča.

„Dobre, tak potom vážená neter nemôže ísť ďalej,“ odvetil mýtnik a zatvoril bránu.

Oak sa pozrel z jedného hašterivca na druhého a zasníval sa. Čosi sa mu na dvoch penciach videlo pozoruhodne bezvýznamné. Tri pence mali už istú peňažnú hodnotu – do značnej miery vedeli narušiť dennú mzdu a ako také bývali otázkou vyjednávania, ale dve pence? „Nech sa páči,“ povedal, pokročil dopredu a mýtnikovi podal dve pence, „dovoľte mladej dáme prejsť.“ Vtedy sa na ňu pozrel, a keď začula jeho slová, sklopila zrak.

V Gabrielových črtách sa presne zvečnila stredná línia medzi krásou svätého Jána a ošklivosťou Judáša Iškariotského,² zobrazených na okne kostola, kam chodieval, no nedal sa vybrať ani jeden rys hodný obdivu alebo pýchy. Očividne rovnaký názor mala aj tmavovlasá slečna v červenom kabátiku, lebo naňho len ledabolo pozrela a prikázala pohoničovi, aby šiel ďalej. Krátkym pohľadom mohla Gabrielovi prejavíť vďaku, ale očividne to nepovažovala za potrebné, hoci je možné, že ju vôbec nepociťovala, lebo tým, že jej umožnil prejsť, stratila oňho záujem, veď veľmi dobre vieme, ako ženy prijímajú takú láskavosť.

Mýtnik hľadel za odchádzajúcim povozom. „Šikovná deva,“ povedal Oakovi.

„Ale má svoje chyby,“ poznamenal Oak.

„Pravdu máš, farmár.“

„A najväčšia z nich je, nuž taká ako vždy.“

„Že sa zjednáva o cene? Je tak?“

„To nie.“

„Čo potom?“

Gabriel, možno trochu našťvaný ľahostajnosťou peknej cestovateľky, pozrel sa na miesto za živým plotom, odkiaľ sledoval jej predstavenie, a odvetil: „Márnivosť.“

DRUHÁ KAPITOLA

Noc - Stádo - Interiér - Ďalší interiér

Na svätého Tomáša,³ v najkratší deň v roku, sa už takmer priblížila polnoc. Ponad kopec sa zo severu preháňal bezútešný vietor, na ňom sa Oak pred niekoľkými dňami za slnečného počasia díval na žltý povoz a jeho majiteľku.

Norcombský kopec sa nachádza neďaleko jedného z najvyšších vrchov v dorsetskom grófstve Toller-Down a predstavuje miesto, čo pútnikovi naznačuje, že sa nachádza v blízkosti jedného z mnohých nezničiteľných útvarov na tejto zemi. Tvorila ho beztvárá vypuklina kriedy a pôdy, obyčajný exemplár hladko lemovaných výbežkov zemegule, tie v deň veľkého chaosu možno zostanú neporušené, keď sa oveľa masívnejšie výšavy a závrtné žulové zrážky zrutia.

Na severnej strane kopec pokrýval prastarý a rozkladu podliehajúci bukový porast, jeho horný okraj tvoril líniu nad hrebeňom a smerom k oblohe sťa hriva lemoval jeho klenutú krivku. Dnes večer stromy chránili južný svah pred prudkými závanmi, čo narážali do dreva, predierali sa ním za zvukov akéhosi hundrania alebo sa prehánali korunami za slabého stonania. V rovnakom ovzduší suché lístie v priekope kvasilo a varilo sa, z času na čas niekoľko listov vzdušný jazyk vyhodil a poslal pováľať sa po tráve. Zopár z najoneskorenejších spomedzi mŕtvej väčšiny zostalo až do polovice zimy na vetvách a pri padaní šramotili o kmene jemným klopkaním.

Medzi napoly zalesneným, napoly holým kopcom a nejasným, nehybným horizontom, ktorý nezreteľne ovládal jeho

vrchol, sa nachádzala tajomná plocha nepreniknuteľného tieňa, zvuky z neho naznačovali, že to, čo skrýva, sa do istej miery podobá okolitému prostrediu. Riedka tráva čiastočne pokrývala kopec a vietor sa jej dotýkal závanmi rozličnej sily a rozličného smeru, raz sa do nej zaprel plnou silou, inokedy ju ostro zhrabúval a zmetal ako jemná metla. Človek konal inštinktívne, zastal, započúval sa a spoznával, ako stromy napravo i naľavo kvília alebo v katedrálnom chóre antifónálne spievajú, ako sa živé ploty a iné útvary v závetrí pripájajú a spev tlmia do jemného stonu a ako sa náhliace veterné porvy vyvrhajú na juh, aby ich už nik nepočul.

Obloha až pozoruhodne zjasnela a trblietanie hviezd pripomínalo pulzovanie jedného tela, načasované spoločným tempom. Polárka sa ocitla priamo v oku vetra a od večera sa Veľká medvedica presúvala okolo nej na východ, až sa dostala do pravého uhla s poludníkom. Rozmanitosť hviezdnych farieb, v Anglicku sa o nej častejšie číta, než ju možno vidieť, sa dala celkom jasne pozorovať. Suverénna žiara Sírnia prenikala do očí oceľovým leskom, hviezda zvaná Capella sa sfarbila dožltá, Aldebaran a Betelgeuze žiarili ohnivou červenou.

Ak jedinci za takej jasnej polnoci stoja osamote na kopci, stáva sa pohyb sveta na východ takmer znateľným. Vnem vyvoláva panoramatické klzanie hviezd okolo pozemských objektov, možno ho vnímať v niekoľkých minútach ticha alebo pri lepšom výhlade do priestoru, aký poskytuje kopec, alebo pri vetre či osamote, ale nech je jeho podnetom čokoľvek, dojem, že sa posúva, je živý a trvalý. Slovné spojenie poézia pohybu⁴ sa používa často, a ak si chceme vychutnať epickú podobu toho potešenia, treba sa na sklonku dňa postaviť na kopec a najprv sa stotožniť s pocitom odlišnosti od masy civilizovaného ľudstva zahaleného do sna, lebo v tom čase

nič nevníma. Dlho a potichu sledujte svoje majestátne defilé medzi hviezdami. Po tom nočnom prieskume je ťažké vrátiť sa na zem a uveriť, že vedomie takej impozantnej rýchlosti sa odvodzuje od drobnej ľudskej bytosti.

Odrazu na tom mieste začal stúpať k oblohe nečakaný sled zvukov. Vyznačovali sa jasnosťou, aká sa vo vetre nedá nájsť, a následnosťou, akú príroda nepozná. Ozvali sa tóny z flauty farmára Oaka.

Melódia neprenikala nehatane do otvoreného prostredia, čosi ju tíšilo a jej intenzita bola priveľmi tlmená, aby sa rozniesla do výšky i do šírky. Prichádzala z malého tmavého objektu pod živým plotom za bučinou – z pastierskej koliby – a stvárňovala čosi, čo by mohlo nezasväteného človeka zmiasť, nevedel by jej prideliť význam ani spôsob využitia.

Obraz ako celok navodzoval predstavu malej Noemovej archy na malom Ararate⁵, vyvolali ju tradičné črty a všeobecné podoby archy, aké využívajú výrobcovia hračiek – tak sa v ľudskej predstavivosti najviac upevňujú práve spomínané vnemy –, posúvajú sa ďalej ako približné vzory. Koliba stála na malých kolieskach, ktoré zdvihli podlahu asi o pol metra od zeme. Takéto pastierske koliby si valasi zatiahnu na lúku, keď nastáva bahnenie oviec, aby sa mali kde skryť počas nútenej nočnej prítomnosti.

Len nedávno ľudia začali Gabriela volať „farmár“ Oak. Pred dvanástimi mesiacmi mu jeho vytrvalé úsilie a ustavične dobrá nálada dopomohli k prenajatiu malej ovčej farmy, jej súčasťou bol Norcombský kopec, ktorý zaplnil dvesto ovcami. Krátko predtým pracoval ako šafár a ešte predtým len ako pastier, od detstva otcovi pomáhal starať sa o stáda veľkých vlastníkov, kým starý Gabriel neodišiel na odpočinok.

Svojím riskantným krokom sa bez pomoci a sám vydal na cestu farmárčenia ako pán, už nie ako pomocník, s kopou

ešte nezaplatených oviec a dospel ku kľúčovej životnej križovatkke, pričom si jasne uvedomoval svoje postavenie. Prvým činom v novej funkcii sa stalo bahnenie samíc, a keďže sa od mladosti na ovce špecializoval, rozumne sa vyhol tomu, aby v tejto sezóne poveril námezdného robotníka alebo začiatočníka úlohou opatrovať ich.

Vietor sa neprestajne zapieral do rohov koliby, ale hranie flauty ustalo. Na boku koliby sa objavilo pravouhlé svetlo a v otvore silueta farmára Oaka. V ruke niesol lampáš, zavrel za sebou dvere, podišiel dopredu a takmer dvadsať minút skúmal kúsok lúky, lúč lampáša sa raz objavil tam, inokedy inde a osvetľoval ho alebo míňal podľa toho, či stál pred ním alebo za ním.

Oak, hoci plný energie, sa pohyboval pomaly a uvážlivo, čo zodpovedalo jeho práci. Telesná zdatnosť je základom krásy, nik nemohol poprieť, že jeho plynulé pohyby a behanie okolo stáda majú prvky elegancie. A predsa, ak si to situácia vyžadovala, vedel urobiť alebo si na dačo spomenúť rýchlosťou boha Merkúra,⁶ čo dokážu len mešťania narodení s dokonalým správaním. Jeho zvláštna morálna, fyzická a mentálna sila mala statickú povahu a spravidla len málo alebo nič spoločné s rýchlosťou.

Pozornejšie preskúmanie terénu, dokonca aj pri slabom hviezdnom osvetlení, odhalilo, že farmár Oak si tejto zimy privlastnil na svoj veľký zámer časť toho, čo by sa bežne nazývalo pustou strminou. Na rozličných miestach rozmiestnil samostatné zábrany pokryté slamou, uprostred nich a pod nimi sa pohybovali a šuchotali belavé kontúry jeho krotkých ovečiek. Zvonenie ovčích zvoncov, ktoré počas jeho neprítomnosti stíchlo, sa pre hustejšiu vlnu v ich okolí znova ozvalo tónmi jemnejšími a menej prenikavými. Tak to pokračovalo, kým sa od stáda nevzdialil. Vrátil sa do koliby,

v náručí niesol novonarodené jahňa, jeho štyri nohy, veľkosťou pripomínajúce dospelú ovcu, mu spájala zdanlivo bezvýznamná blana, polovičnej veľkosti než nohy, ktoré v tej chvíli tvorili celé telo zvieräťa.

Malý fliačik života položil na viazanicu sena pred malé kachle, na nich v kanvici zohrieval mlieko. Sfúkol lampáš a prstami stisol knôt, miestnosť osvetľovala sviečka visiaci na pokrivenom drôte. Trochu pritvrdé lôžko, vytvorené z niekoľkých kukuričných vriec ledabolo hodených na podlahu, pokrývalo takmer polovicu malého príbytku. Na ňom sa mladý muž vystrel, uvoľnil si vlnenú viazanku a zatvoril oči. Približne v tom čase, keď by sa človek nezvyknutý na telesnú prácu rozhodoval, na ktorú stranu si ľahne, farmár Oak zaspal.

Interiér koliby, ako sme ho práve predstavili, pôsobil útulne a lákavo, šarlátová hrstka ohňa, ako prídavok k sviečke, odrážajúca svoju vlastnú jedinečnú farbu na všetko dosiahnuteľné, vrhala radostnú žiaru dokonca i na riad a náčinie. V kúte stála pastierska palica a na polici na bočnej stene zoradené fľašky a plechovky jednoduchých prípravkov proti ovčím neudhom a chorobám, vína, terpentínu, dechtu, magnézia, dumbieru a najmä ricínového oleja. Na trojuholníkovej polici v rohu zase chlieb, slanina, syr a pohár na pivo alebo na slabé jablčné víno, nalievalo sa doň z krčaha pod policou. Vedľa potravín ležala flauta, jej tóny nedávno krátili dlhú chvíľu osamelému pozorovateľovi. Dom sa vetral dvoma okrúhlymi dierami, pripomínali svetlá z lodnej kajuty s drevenými krytmami.

Jahňa oživené teplom sa rozbečalo a bečanie preniklo Gabrielovi do uší i do mozgu, okamžite pochopil jeho význam, tak ako sa stáva pri očakávaných zvukoch. Z najhlbšieho spánku sa vyslobodil do najživšej bdelosti s takou

ľahkosťou, aká sprevádza aj opačný proces, pozrel na hodinky, zistil, že hodinová ručička sa znovu posunula, nasadil si klobúk, vzal jahňa do náručia a vyniesol ho do tmy. Keď priložil malé stvorenie k matke, vstal a pozorne preskúmal oblohu, aby podľa polohy hviezd určil nočný čas.

Sírius a Aldebaran mierili k nepokojným Plejádám a nachádzali sa v polovici cesty južnou oblohou. Medzi nimi visel Orión, jeho nádherné súhvezdie ešte nikdy nežiarilo jasnejšie než teraz, keď stúpalo nad okraj krajiny. Ticho žiariaci Kastor a Polux vykúkali zo severozápadu a dostali sa takmer k poludníku: pustý a ponurý štvorec súhvezdia Pegas sa zakrádal na severozápad, ďaleko od najjasnejšej hviezdy Vegy, čo svietila ako lampa medzi bezlistými stromami, a Kasiopejina stolička pôvabne stála na najvyšších konároch.

„Jedna hodina,“ zahundral Oak.

Ako muž si často uvedomoval, že život, aký vedie, má isté čaro, pri pohľade na oblohu ako na veľmi dôležitý nástroj stál nehybne, pozoroval ju s oduševnením a považoval ju za mimoriadne krásne umelecké dielo. Na okamih ho ohromila výpravná osamelosť scény alebo skôr úplné odstránenie ľudského zdania a zvukov. Ľudské tvary, rušivé zásahy, ťažkosti a radosti akoby neexistovali, mal pocit, že na zatienenej strane hemisféry nie je okrem neho žiadna vnímavá bytosť, akoby všetky prešli na druhú slnečnú stranu.

Oak, zaujatý myšlienkami a s očami upretými do dialky, postupne chápal, že to, čo predtým považoval za hviezdú nízko za okrajom bučiny, v skutočnosti nie je stálica, ale umelé svetlo takmer na dosah.

Ak sa človek ocitne uprostred noci sám, keď očakáva a žiada sa mu spoločnosť, zmocní sa ho strach, no oveľa horšie pre nervy je, ak sa objaví tajomné spoločenstvo, keď sa intuícia, pocit, pamäť, analógia, svedectvo, pravdepodob-

nosť, a zasvätenie – každý druh dôkazu na logikovom zozname – spoja, aby presvedčili vedomie, že je celkom izolované.

Farmár Oak kráčal k bučine, cez nízke haluze sa pretískal na veternú stranu. Ponurá masa pod svahom mu pripomenula, že na tom mieste je prístrešok, miesto tvorilo zárez do svahu, takže zadná časť strechy sa nachádzala takmer na úrovni zeme. Spredu ju tvorili laty pribité k stĺpom a chránené dechtom. Cez štrbiny v streche a v bokoch prenikali prúdy a bodky svetla, spoločne vytvárali žiaru, ktorá ho priťahovala. Oak pristúpil zozadu, zložil sa na streche a jedným okom pozrel do diery, jasne videl dovnútra.

V miestnosti zbadal dve ženy a dve kravy. Vedľa nich stálo vedro s horúcou otrubovou kašou. Jedna zo žien bola v strednom veku. Jej spoločníčka očividne mladšia a pôvabná, na jej vzhľad si nevedel vytvoriť vyhranený názor, mal ju takmer z dohľadu a díval sa na ňu z vtácej perspektívy, ako keď Miltonov Satan po prvý raz uzrel raj.⁷ Nemala čepiec ani klobúk, ale halila sa do veľkého pláštá ledabolo prehodeného cez hlavu.

„Tak, a teraz pôjdeme domov,“ ozvala sa staršia z nich, hánkami sa zaprela do bokov a rozhliadla sa okolo seba. „Len dúfam, že Daisy sa znovu vráti. Ešte nikdy v živote som sa tak nebála, ale rada sa vzdám svojho odpočinku, ak sa objaví.“

Mladá žena, ktorej sa aj pri nepatrnom odmlčaní zjavne privierali viečka, takmer neviditeľne zívla, vtom sa aj Gabriel nakazil a zo sympatie zívola aj on.

„Kiežby sme mali dosť peňazí a mohli niekomu zaplatiť, aby to urobil za nás,“ premýšľala nahlas.

„Keďže nemáme, musíme si pomôcť samy,“ prehodila druhá, „lebo ty, ak zostaneš, mi musíš pomôcť.“

„Žiaľ, môj klobúk je fuč,“ pokračovala mladšia. „Asi zaletel za živý plot. Predstav si, taký mierny vietor a uchytil mi ho.“

Krava devonského plemena stála zabalená do tesnej teplej kože sýtej indickej červenej farby, úplne jednoliatej od očí po chvost, akoby ju do nej namočili, pričom dlhý chrbát mala v dokonalej rovine. Vedľa nej stála sivobiela. Okrem nej si Oak všimol asi deň staré teliatko, nahlúplo hľadelo na obe ženy, čo naznačovalo, že si ešte nezvyklo na zrakový vnem a často sa obracalo k lampášu, lebo si ho očividne mýlilo s mesiacom, zdedený inštinkt nemal dosť času, aby sa skúsenosťou napravil. Medzi ovcami a kravami sa na Norcombskom kopci v poslednom čase Lucina⁸ ozaj činila.

„Asi by sme mali poslať po ovsenú múku,“ nadhodila staršia žena, „už nemáme ani otruby.“

„Áno, teta, len čo sa rozvidnie, zjdem po ňu.“

„Ale nemáme dámske sedlo.“

„Viem jazdiť aj na inom, ver mi.“

Len čo Oak začul jej slová, ešte s väčšou zvedavosťou si obzeral jej črty, ale vo výhľade mu bránila kapucňa na plášti. Zo svojej vyvýšenej pozície sa jej chcel lepšie prizrieť. Pri horizontálnej a priamej obhliadke si maľujeme a formujeme, čo nám sprostredkujú oči, podľa toho, o čo nám ide. Keby mal Gabriel od začiatku možnosť zreteľne zazrieť jej tvár, odhadol by ju ako veľmi driečnu alebo aspoň celkom peknú, lebo jeho duša si v tej chvíli žiadala niečo božské a chcel si to dopriať. Už istý čas cítil, že potrebuje príťažlivú osôbku, aby v ňom zaplnila rastúce prázdno, a jeho rozpoloženie popustilo uzdu bohatej fantázii, preto si ju vyobrazil ako krásku.

Pri jednej z množstva rozmarných náhod, pri ktorej si Príroda, ako zaneprázdnená matka, ušetrí chvíľku zo svojej nepretržitej práce, aby sa otočila a prinútila deti usmiať sa, dievčina odložila plášť a na červený kabátik si prehodila pramene čiernych vlasov.

Oak v nej okamžite spoznal hrdinku zo žltého povozu s myrtami a so zrkadlom, jednoducho ženu, ktorá mu dlhuje dve pence.

Teliatko znovu pristavili k matke, vzali lampáš a vyšli von, svetlo klesalo dolu kopcom, kým sa v hmle nerozplynulo. Gabriel Oak sa vrátil k svojmu stádu.